



# I

## Dengang Vietnam var vigtigere end alt andet, og tusind blomster blomstrede i Paris

DE HAVDE FÅET BESKED på at gå seks og seks ved siden af hinanden. Det tjente ligesom næsten alt andet i livet et klart politisk formål: Det var for at gøre det nemmere for de kammerater, der talte demonstranterne. Politiet var altid forbløffende karrige i deres rutinemæssige vurderinger. Var der tre tusind eller flere, som på denne forsommerdag, meddelte politiet den borgerlige presse, at der var to tusind, hvilket journalisterne rundede ned, så tre tusind på gaden blev til nogle hundrede i spalterne.

Den dag var Erics eneste opgave ved siden af skrivebordet altså at traske ud ad Strandvægen til den amerikanske ambassade i et seks mand bredt demonstrationstog og lade sig tælle. Det var et beskedent bidrag til kampen mod den amerikanske imperialisme, men bedre end slet ikke at gøre noget.

Strengt taget kunne han have forladt marchen, da han havde passeret de tællende kammerater ved Djurgårdsbroen, og være gået hjem, eller ligefrem taget en taxa for at spare tid. De næste par uger skulle han skrive mindst ti timer i døgnet for at blive færdig til midsommer.

Tanken om at smutte efter optællingen og vende tilbage til skrivemaskinen virkede unægtelig rationel, men også umoralsk. Som snyd – i det små, men dog snyd.

Han stod en halv time i menneskehavet uden for ambassaden

foran de lange politikæder, råbte indimellem med på slagordene om USA ud af Vietnam og Tage og Geijer som Lyndons laka-  
jer. Dermed mente han at have opfyldt sin pligt og begyndte at  
kante sig gennem vrimlen for at gå hjem til det ventende skrive-  
bord. Han bemærkede, at politiet var talstærkt til stede, men ikke  
var udrustet med de hvide hjelme og skjolde, de bar i forbindelse  
med “uroligheder”.

Det var et fremskridt, en lille sejr i kampen mod USA's impe-  
rialisme. Man vandt ikke folkets opbakning ved at slås med poli-  
tiet. To kammerater fra Socialistiske Jurister havde været med  
til at forhandle sig frem til en ende på volden. De havde mæglet  
mellem Stockholms politiledelse og repræsentanter for DFFG,  
De Forenede FNL-grupper.

Han skulle selv have været med til forhandlingerne, ikke mindst  
fordi det oprindelig var hans idé, men han havde ikke tid. Han  
skulle se at få taget sin juridiske embedseksamen og samtidig  
have sit romanudkast skrevet færdig inden midsommer. Alle hans  
planer stod og faldt med det. Men at blive væk fra demonstratio-  
nen gik ikke an; man kunne i det mindste kræve, at folk mødte  
op og lod sig tælle.

Der var andre end ham, som var begyndt at sive væk, især kam-  
merater med barnevogne – børnene blev sikkert også talt med  
som demonstranter. Mellem de søndagsspadserende på Strand-  
vägen, Stockholms mest konservativt borgerlige kvarter, blan-  
dede de hjemvendende demonstranter sig med borgerne, som  
om de ikke var fjender, selvom tøjet ikke efterlod nogen tvivl  
om, hvem der var hvem. Cowboybukser, afghanerpels og hjem-  
mestrikket hue fra Peru – eller også var det Bolivia, han var ikke  
helt sikker – signalerede demonstrant, i særdeleshed i kombina-  
tion med træsko. Gabardinebukser, tweed eller loden og brune  
herresko signalerede borgerdyr, den slags der gerne stod oppe på  
Strandvägens altaner og vrælede “Bomb Hanoi!”, når demonstra-  
tionstoget drog forbi dernede med kurs mod USA's ambassade.

Manden, der greb ham i skulderen, idet han hastede forbi, var

netop i tweedjakke og engelske herresko, og han havde også slips på. Hans første tanke var, at det var en, som var ude på ballade.

Men i næste øjeblik så han FNL-mærket på jakkeopslaget og derefter, at det var fætter Henning. De havde ikke set hinanden i flere år, de befandt sig på hver sin side af familiefjendens voldgrav, teoretisk set hadede de hinanden.

Da den første forbløffelse havde lagt sig, brast de i latter og omfavnede hinanden, mandigt borgerligt med høje klask på skulderen.

“Det ville jeg aldrig have troet om dig!” sagde Henning og pegede på FNL-mærket på Erics ruskindsjakke.

“Det ville jeg lige så lidt om dig,” svarede han, og de brast igen i latter.

“Det her skal fejres. Kom, vi går hen og får en øl!” sagde Henning.

Der var ingen vej udenom, hvor indigneret arbejdet på Erics skrivebord end protesterede. Det, der havde været et mangeårigt diffust fjendskab mellem dem, var som blæst bort af den fælles latter over deres FNL-mærker. Og blev afløst af nysgerrighed.

Henning sagde, at han kendte en god pub lige i nærheden, faktisk hans stamværtshus, og de drejede op ad Grevgatan, lige ind i højrefløjens blå hjerte.

Pubben hed Tudor Arms, og halvdelen af gæsterne talte tilsyneladende engelsk. Henning bestilte en pint bitter til sig selv på et engelsk, der lød perfekt, og spurgte, hvad hans kære fætter ville have, stadig på engelsk, nu han ligesom var i gang. Eric bad om et glas af det samme, hvad det så end var.

De satte sig over for hinanden i en bås med skotskternet betræk, hævdede ølkrusene, drak og kom til at grine igen.

“Well,” sagde Henning. “Hvem starter?”

“Det gør du,” sagde Eric. “Hvem er du i dag, og hvad laver du? Altså inden vi kommer til Vietnam.”

“Nyuddannet civilingeniør fra KTH, løjtnant af reserven, har lige fået arbejde i et engelsk firma i København. Ugift, har en

dansk *kæreste*, som de siger derovre. Hun hedder Mette og er sygeplejerske, men læser til lærer. Og dig?”

“Det var fandens. Løjtnant, i hvilken våbenart?”

“Ingeniørtropperne.”

“Må en løjtnant godt gå rundt og demonstrere mod den amerikanske imperialisme?”

“Nok ikke i uniform. Men hvad med dig?”

“Cand.jur. om en uge eller to, ikke noget fast forhold, kun havarerede. Og militærnægter.”

“Hvad? Er du pacifist? Du støtter jo FNL.”

“Javist. Men jeg er fransk militærnægter. Året efter studentereksamen, hvor alle de andre skulle ind og springe, indskrev jeg mig på universitetet i Montpellier. Det var en god tid. Indtil jeg blev indkaldt til ... session, hedder det vel på svensk. Jeg var dum nok til at svare sandt på alle spørgsmål vedrørende sprogkunderskaber, sport og andre ting og blev taget ud til flere års tjeneste i et af de specialkorps, Frankrig bruger i sine kolonikrige. Den næste bliver sikkert i Tchad eller Mali, hvor befolkningen har fået den idé at følge algeriernes eksempel. Du kan godt se, hvilken klemme jeg sad i, ikke?”

“Så du strøg hjem til Sverige?”

“Ja, det blev enden på mit liv som franskmand. Jeg holdt tilmed også op med at ryge. Hvis ikke man kan ryge Gauloises, kan det være det samme. Men pacifist er jeg selvfølgelig ikke. Lige nu strømmer det ind med amerikanske desertører i Sverige, vi støtter dem, du støtter dem, jeg støtter dem. Sverige modtog faktisk franske desertører fra krigen i Algeriet ‘af humanitære grunde’. Jeg blev sådan en.”

Samtalen gik i stå. De drak lidt i tavshed.

“Har du studiegæld?” spurgte Henning, da de næsten havde tømt krusene.

“Niks, ikke en øre. Har du?”

“Heller ikke. Så du finansierede studierne med den der arv, som vi andre gik glip af? Jeg havde sommerferiejob på savværker og

tømmerpladser derhjemme. Hårdt arbejde, men godt lønnet, i hvert fald for en studerende.”

Samtalen døde hen igen. Henning rejste sig og gik hen efter mere øl. Da han kom tilbage med ølkrusene, og de havde skålet, lagde Eric hænderne på bordet og spredte fingrene.

“Hvad ser du her?” spurgte han.

Henning studerede hans hænder med stigende forbløffelse, sådan som Eric havde regnet med.

“Knækkede negle, forrevne neglebånd, indgroet snavs, gamle småsår,” konstaterede han. “Det ville ikke have været velset ved middagsbordet, da vi var børn. Hvad fanden har du lavet?”

“Havnearbejder,” sagde Eric. “Måske ikke helt så ædelt som savværksarbejder, i Ådalen af alle steder. Og det med arven har du fået galt i halsen, vi blev alle sammen trynet, men det tager vi en anden gang. Hvorom alting er: Derfor har jeg heller ikke studiegæld. Slægtskabet fornægter sig nok ikke.”

Henning nikkede eftertrykkeligt og hævdede ølkruset.

“Man skal aldrig sætte sig i gæld,” sagde han. “En gentleman holder sin garderobe og frem for alt sine sko. Man skal altid behandle tjenestefolkene med respekt – ikke fordi jeg nogensinde har haft nogen, jo, altså måske som barn, men det var jo ikke min skyld. Man holder altid døren for en dame ... jo jo, gu’ er vi i familie!”

Det sidste sagde han med overdreven norrlandsk intonation. De smilede til hinanden og skålede igen.

“Men det der bissetrick med den ureglementerede blodtud, det tilgiver jeg dig aldrig,” fortsatte han, ligesom for sjov og alligevel ikke helt.

Åh ja, den blodtud. Dengang virkede det, som om deres skæbne blev afgjort i det øjeblik, men sådan var det jo ikke gået. De økonomiske konsekvenser var for længst gået op i røg. Men ydmygelsen åbenbart ikke.

Eric var klar over, at han burde lade emnet passere, men kunne ikke dy sig.

“For fanden, jeg var ti år,” sagde han. “Du og Peter var større og stærkere, så hvad skulle jeg gøre? Hvad ville du selv have gjort i mit sted, være blevet pænt stående og ventet på at få tæv af de store?”

Henning trak sig tilbage og viftede afværgende med venstre hånd.

“Skide være med det! Skål!” sagde han.

To amerikanere på deres alder eller måske et par år yngre kom hen til bordet og gav sig til at skælde ud over deres FNL-mærker. Amerikanerne ville udenfor og slås om sagen. Henning var mindre end to minutter om at få dem affærdiget og desuden smidt ud af den skotske bartender.

Det var ikke så meget det, han sagde, som måden at udtrykke sig på og frem for alt udtalen og tonefaldet. I Erics ører lød det som noget i retning af, at “hvis de herrer marineinfanterister føler en vis frustration over at måtte demonstrere tapperhed i kamp på et værtshus i Stockholm frem for i US Marines’ netop indledte offensiv ved den gamle kejserby Hué, må jeg som officer i den svenske hær medgive, at jeg nærer en vis forståelse for det. Vi kan dog være forvissede om, at de herrers overordnede i ambassadens afdeling for marinesoldater vil stille sig betydelig mindre forstående over for dette forsøg på at lade Stockholms gader gøre det ud for Vietnamkrigen.”

Det var et tilintetgørende sprog, formelt høfligt, men samtidig dybt nedladende, især med den perfekte udtale, som måtte være det, man kaldte Queen’s English.

“Hvor fanden har du lært at tale sådan?” spurgte Eric, da de to amerikanere diskret, men bestemt var blevet sat på porten.

“Et gymnasieår i Edinburgh og sommerferierne på Scotmoor Abbey,” svarede Henning, som om det gav sig selv.

“Hos tante Rosa, onkel Andrew og Peter og Elizabeth?”

“*Of course*. Men for mig er de jo faktisk ikke ‘tante’ og ‘onkel’, forstår du vel?”

Eric måtte tænke sig om.

“Tante Rosa er din halvsøster, og Peter ... ja, du er Peters og Elizabeths morbror. Og så er Andrew Turnbull vel faktisk din svoger?”

“*Right*. Sådan er det, hvis vi skal være lidt formelle. Det er især Andrews engelsk, jeg har suget til mig. Hvis man lyder ligesom ham, bliver man som regel taget godt imod i United Kingdom. Hvordan er dit engelsk?”

“Okay skoleengelsk, tænker jeg, ikke i nærheden af dit. Og skægt nok snarere med fransk accent end med svensk. Mit andet-sprog er fransk, og mit tysk er sikkert også bedre end mit engelsk.”

“Jaså,” sagde Henning på svensk, selvom det lød som dræbende Queen’s English, et *I see*, som nærmest betød “hvor trist”.

De havde talt sig ind i en blindgyde. De kunne ikke komme længere uden at rode sig ud i udlægninger af alt det, der var sket siden barndommen, da familien blev splittet, og man ligefrem begyndte at holde jul i forskellige lejre.

Men emnet var heller ikke til at undgå. Ikke engang her, hvor de var mødtes til en Vietnamdemonstration og umuligt kunne betragte hinanden som fjender på grund af noget, der skete, da de var børn. Selv var de jo uden skyld i det. Faktisk også i det, Henning kaldte bissetricket, selvom det åbenbart stod prentet i begges erindring.

“Nu skal du høre,” sagde Eric. “Jeg har en helvedes masse arbejde, jeg skal have fra hånden inden midsommer. Men det tager sikkert mindst en uge at fortælle alt det, du gerne vil vide, og alt det, jeg gerne vil vide, og det går bare ikke lige nu. Vi må tage det lidt ad gangen. Bor du stadig på Norr Mälarstrand?”

“Ja, og du i Johannes gamle lejlighed på Sveavägen?”

“Nemlig. Vi går hjem til en af os, jeg fortæller om den der blodtud, og hvad der senere skete. Næste gang vi ses, er det din tur til at fortælle, okay?”

De gik ned på Strandvägen igen og slentrede langsomt videre i retning af Kungsholmen.

Det hed sig i familien, at grandonkel Lauritz, morfars bror, døde i foråret '45, fordi hans hjerte brast, da sandheden om hans elskede Tyskland kom uafviseligt for dagen. Retfærdigvis måtte man vel sige, at Hitlers Tyskland var noget helt andet end det land, hvor brødrene Lauritzen var blevet voksne mænd og diplomingeniører, og hvor de også havde fundet kærligheden og giftet sig med de to veninder fra Dresden. Det var vel det samme for grandonkel Sverre, selvom han af naturlige grunde ikke var blevet gift. Men at være, eller blive betragtet som, tyskerven måtte naturligvis have været en gevaldig klods om benet efter krigen.

Men så døde Lauritz altså pludselig, ifølge familiehistorien af et bristet hjerte, ifølge dødsattesten af lungebetændelse, og slap for at lide under nazismens forbrydelser og familiens ruin.

Eller ligefrem ruin var det vel ikke. Men ejendomsporteføljen i Berlin og Dresden tegnede sig for over halvfems procent af familiens formue.

Ikke nok med, at Dresdens centrum var blevet jævnet med jorden af Bomber Harris og de andre tapre engelske flyvere, efter at krigen allerede var vundet – Churchills helt personlige hævn for Coventry, hed det sig. Nej, efter krigen havnede ruinerne af Dresden i det senere DDR. Europas smukkeste barokby blev genopbygget som Europas grimme barakby, og samtlige byggegrunde i centrum blev selvsagt nationaliseret. Det samme gjaldt ejendomsporteføljen i Berlin, og det var der vel ikke så meget andet at sige til, end at det er grotesk, at privatpersoner engang kunne eje hele bykerner.

I Sverige var ingeniørfirmaet Lauritzen & Co fysisk intakt, og det samme var datterfirmaerne. Firmaerne var flere millioner værd i datidens penge.

Der var bare to store, men usynlige problemer. Det ene var de gamle herrers forestilling om deres egen udødelighed. Det andet, til dels som følge af det første, var fraværet af enhver form for juridiske arrangementer. De døde begge pludseligt og overraskende uden at have skrevet testamente. Grandonkel Lauritz, altså Hen-



nings far, fik lungebetændelse, fordi han lagde sig afklædt ved et åbent vindue, til trods for at han var voldsomt forkølet. Man kunne kun opfatte det som en form for selvmord i spontan fortvivelse over de billeder, pressen bragte fra Buchenwald og Dachau.

Morfar Oscar pådrog sig en malaria, der nemt kunne have været undgået, og døde ligeledes mindst ti år for tidligt. Og dermed mistede den der ureglementerede blodtud enhver betydning.

Sådan var det. Morfar Oscar havde problemer med arvefølgen, nærmest som om han rent faktisk var den norske vikingehøvding, vi spøjte med i familien, i hvert fald de voksne.

Hvem skulle han vælge som sin efterfølger? Der var ingen tilbage efter hans storebror Lauritz, onkel Karl var omkommet på en af de bombesprængte destroyere i Hårsfjärden, den største sabotageaktion i Sverige under Anden Verdenskrig. Onkel Harald var død eller forsvundet og under alle omstændigheder SS Sturmbannführer og dermed dobbelt diskvalificeret. Johanne og Rosa var kvinder.

Sine egne sønner kunne han umuligt se i rollen som virksomhedsledere, og man måtte vel sige, at tiden havde bekræftet den vurdering. Derudover var der kun datteren Héléne, som af naturlige årsager ikke kunne komme på tale.

Tilbage stod fire små drenge fra næste generation. Det måtte blive en af os.

Og dermed er vi fremme ved det såkaldte bissetrick.

Det var i julen '54. To af os husker det åbenbart ret tydeligt, Peter og Eilert har sikkert glemt alt om det.

Morfar Oscar besluttede at teste de fire små drenge. Ingen havde selvsagt nogen anelse om hans hensigt, da han ud på aftenen, efter at børnene havde fået deres julegaver og egentlig skulle i seng, tog os alle fire med ind i herreværelset, hvor vi normalt ikke måtte komme, lagde en blank tokrone på læderlænestens armlæn og gav os besked på at slå.

En af os, tilfældigvis en kommende officer ved ingeniørtrop-

perne, var den største og stærkeste og burde nemt have vundet tokronen. En af os, tilfældigvis en kommende jurist, fyrede knyt-næven af i desperation, og det hele endte i jammer og elendighed, med at tjenestefolkene bar to blødende drenge ud, mens mødrene græd og skældte ud. Patriarken fortrak dårligt nok en mine, men befalede, at Eric for fremtiden skulle spise morgenmad sammen med ham i karnappen hver dag på slaget syv.

Dér ved morgenbordet skulle den kommende virksomhedsleder læres op til den visdom, der skulle til for at blive en vinder i den kapitalistiske verden, hvor kun den stærkeste overlever. Sådan måtte man i det mindste forstå det.

Men senere i livet kunne eleven kun huske to særlig nøje indprentede instrukser: At et blødkogt æg altid skal dekapiteres i den tykke ende, og at ingeniørstudiet var en højst usikker vej til fremtidigt lederskab, idet magten over produktionen i fremtiden ville ligge i økonomernes hænder, ikke teknikernes.

Meget mere lærdom kom der ikke ud af det. Morfar Oscar ville se Afrika en sidste gang og tog den lille tronfølger og sin yngste søn, kunstnersønnen, med på en lang rejse til Tanganyika.

Den rejse var et eventyr og en lang beretning værd, men ikke lige nu. Morfar Oscar bildte sig ind, at han var immun over for malaria – vi springer over hvorfor, det fører også for vidt. Men det var han altså ikke.

Og dermed er vi fremme ved juraen og grunden til, at familien blev splittet, anskaffede sig separate sommerhuse i Stockholms skærgård og begyndte at holde jul og midsommer hver for sig.

Morfar Oscar havde nemlig lige så lidt som sin storebror Lauritz forestillet sig, at han ville dø, og derfor heller ikke oprettet et testamente.

Den efterfølgende arvetvist mellem på den ene side tante Johanne og tante Rosa og på den anden side mor Hélène, morbror Carl Lauritz og morbror Hans Olaf, foruden mellem de tre sidste indbyrdes, stod på i ti år.

Ingen vandt. Alle tabte, bortset fra advokaterne, hvoraf et par

stykker tjente en formue. Lauritzen & Co blev stykket op og solgt til højre og venstre for priser, som advokaterne fastsatte. De var jo selv blandt køberne, men det kom først frem nogle år senere. Dér blev grunden lagt til et af landets mest respekterede advokatfirmaer. Det var omtrent samme historie som efter tændstikkongen Kreugers fald.

Hvad der var tilbage efter ti års advokatsalærer, var en mindre ejendomsportefølje i Stockholm; advokatslynglerne var vel trods alt ikke frække nok til at lade os stå uden tag over hovedet. De fleste af os boede jo i vores egne ejendomme.

“Så dér har du historien om den bissede blodtud, i den korte version.”

“Det var fandens.”

“Ja, det må du nok sige.”

De var nået frem til Norr Mälarstrand på den anden side af Kungholmstorg, hvor Henning boede, og Eric ikke havde sat sine ben, siden han var barn. De svedte i den usædvanlig tidlige forsommervarme, Henning med sin tweedjakke slængt over skulderen, Eric med ruskindsjakken under armen.

Beretningen havde tydeligvis gjort indtryk på Henning. Det måtte betyde, at han aldrig havde hørt den version før. Men sådan var det med arvetvister. De stridende parter opbyggede helt forskellige virkeligheder, hvor den eneste retskilde, de stolede på, var deres egen moralske opfattelse af, hvordan virkeligheden burde se ud. Den såre almindelige menneskelige svaghed var en grundforudsætning for skurkagtige advokaters selvberigelse.

Det kunne undre, at tante Johanne havde udvist lige så ringe dømmekraft som alle andre i den historie. Hendes intelligens var der jo absolut ikke noget i vejen med. Hun havde skrevet licentiatafhandling på tysk, hun var en af landets førende litteraturkritikere, og hun havde en fortid som efterretningsofficer under krigen. I de fleste krisesituationer ville man tiltro hende evnen til at tænke koldt og rationelt. Men hvor arvestridigheder går ind, går forstanden ud, som Livrell, docenten i civilret, altid prædikede.

“Jeg inviterer dig ikke med op, for du skulle jo arbejde,” sagde Henning.

“Udmærket, jeg må virkelig tilbage til skrivebordet. Men fra nu af ved vi jo, at vi ses igen.”

“Ja, helt sikkert. Men du skal først have taget din juridiske embedseksamen?”

“Ja.”

“Og bagefter, hvad vil du bruge den til?”

“At blive advokat.”

“Hvad?!”

“Ja!”

“Trods alt hvad du lige har fortalt?”

“Nej, på grund af det. Lad os forestille os, at morfar Oscar havde været klog nok til at tage den samme malariamedicin, som han prakkede morbror Hans Olaf og mig på, og stadig levede i bedste velgående. Og måske sov ind engang til efteråret, i en høj og agtværdig alder.”

“Ja?”

“Så kunne de slyngelagtige advokater have kikket i vejviseren efter deres smarte forretninger, eller rettere sagt tyverier og bedragerier.”

“Er du ikke imod arv?”

“Selvfølgelig. Bortset fra sommerhuse, konfirmationssmykker og den slags. Men jeg er endnu mere imod folk, der misbruger loven for at rage til sig.”

Henning nikkede, slog ud med armene og vendte sig om mod gadedøren.

“Vi ses,” sagde han over skulderen. “Jeg inviterer på middag i næste uge.”

Gadedøren smækkede i bag ham.

Eric begav sig ned ad boulevarden tilbage mod rådhuset. Sollyset var skarpt, med små vattotskyer på himlen og flimrende lysreflekser i Riddarfjärden. De få mennesker, der var ude at spadserere, virkede helt uanfægtede af verdenssituationen.

Han havde mistet tre arbejdstimer.

Måtte indhente tiden med et hurtigt måltid på grillbaren og kaffe og ferietabletter ved skrivebordet. Han skulle være færdig inden midsommer.

Ja, *skulle*. Studenterne i Paris stod på barrikaderne – i bogstavelig forstand – og fem millioner franske arbejdere havde gjort fælles sag med dem og var gået i strejke. Det var dér, han burde have været, i solidaritet med oprøret. At Frankrig havde lukket grænserne for enhver, der kunne mistænkes for at være en alt for radikal europæisk studerende på vej til lige præcis barrikaderne, en politisk holdning som grænsegendarmerne sikkert fastslog ud fra længden af deres hår, var ikke noget problem for ham. Langt hår havde han ganske vist, men også fransk pas. Gendarmerne kunne ikke afvise ham ved grænsen, sådan som de gjorde med alle tyske, hollandske og belgiske studenter.

Han burde være dér og gøre noget i stedet for at sidde hjemme ved skrivebordet.

Han burde også have været i Båstad for en uges tid siden, da kammeraterne stoppede tenniskampen mod apartheidstaten Rhodesia. Socialistiske Jurister sendte to repræsentanter, men der skulle have været tre. Han svigtede og blev ved skrivebordet.

Kampen blev stoppet uanset hvad, det var jo ikke til at spille tennis midt imellem vandkanoner og våde politifolk, der jagtede lige så våde demonstranter på kryds og tværs af tennisbanen.

Triumfen var måske til at overskue, i hvert fald kortvarig, for kampen blev spillet nogle dage senere, i al diskretion uden for Nice på sikker afstand fra oprøret i Paris. Sverige vandt 4-1. Det svenske tennisforbund fremstillede det som en dobbelt sejr, nemlig også for demokratiet, eftersom sport var upolitisk og aldrig måtte vige for kommunistisk pøbel, der råbte og skreg som aber.

Sådan hed det altid. Ikke kun fra højrefløjen, men også fra den ældre generation af socialdemokrater. Støttede man "de stakkels negre", som de konservatives leder kaldte ofrene for apartheid, eller endnu værre var imod Vietnamkrigen, var man altså kom-

munist og havde dermed “meldt sig ud af det demokratiske fællesskab”. Politikerne yndede den slags altmodiske formuleringer, når de stak hovedet i busken for ikke at se tidens uhyrligheder. Massakren i My Lai var blevet afsløret næsten præcis to måneder før “Båstadoptøjerne”, som pressen kaldte demonstrationen.

Militæraktionen i My Lai var klassificeret som “search and destroy”. Det var en forskønnende omskrivning for taktikken med at sende enheder fra marinekorpset fra landsby til landsby i områder i Sydvietnam, man anså for upålidelige, det vil sige, hvor indbyggerne hverken var republikanere eller demokrater. Hvorfor de altså skulle opsøges og tilintetgøres.

Den fjende, man tilintetgjorde, var som regel ældre kvinder, ældre mænd, yngre kvinder eller børn. Missionens anden fase, efter at man havde opsøgt landsbyen, bestod i på tæt hold at eliminere samtlige mistænkelige personer af ovennævnte kategorier med automatvåben og derefter brænde landsbyen af, af hygiejniske hensyn helst med så mange lig som muligt i flammehavet. Hvis tiden tillod det, skar man dog først ørerne af ligene. Amerikanske soldater samlede på ører, stak dem på ståltråd og tørrede dem i solen. Hvorfor blev aldrig rigtig klart, måske var det en form for leg eller konkurrence.

Og hver og en, der protesterede mod dette barbari, måtte naturligvis affærdiges som kommunist.

At de borgerlige var på USA's side i folkemordet, forklarede man med høje principper og ideologi. Det var ikke sådan, at man jublede over marinekorpsets indsats i My Lai, da historien om massakren uheldigvis slap ud. Det gjorde man ikke, selv ikke Svenska Dagbladet. My Lai var et ubehageligt fejltrin, et uheld under udførelsen af arbejdet, af den slags som desværre sker i krig.

Man burde imidlertid ikke hænge sig i de beklagelige undtagelser i den amerikanske krigsførelse. Det gjaldt noget meget større, selve principperne. Hvis Vietnam faldt for kommunismen, ville land efter land i Sydøstasien falde som dominobrikker, og derefter ville katastrofen brede sig til andre verdensdele. USA forsvarede

altså hele den frie verden med samme selvopofrelse som dengang, de reddede Europa fra det nazistiske diktatur.

Højrefløjens standpunkt var trods alt til at forstå.

Socialdemokraterne var sværere at blive kloge på, når de sagde næsten det samme, først og fremmest i den ældre generation, der ledede regeringen, Tage Erlander, Torsten Nilsson, Sven Andersson og de andre gamle stødere, der havde oplevet Anden Verdenskrig. Af taknemmelighed mod USA, der altså havde reddet også Sverige fra det nazistiske diktatur, måtte man vise forståelse for amerikanerne, når de nu igen forsøgte at redde den frie verden. Selvom man indimellem kunne rette en vis kritik mod metoderne.

Sådan lød det på den ene side.

På den anden side havde den unge undervisningsminister været med i en Vietnamdemonstration i vinter, side om side med Nordvietnams Moskvaambassadør. Det havde udløst en fandens ballade, hvor USA kaldte sin ambassadør hjem til Washington.

I FNL-kredse forklarede man det socialdemokratiske på-den-ene-side-og-på-den-anden-side med, at de simpelthen gjorde en dyd af nødvendigheden. Sosserne var nødt til at give det udseende af, at de støttede den vietnamesiske frihedskamp, ellers ville deres allerede voldsomt affolkede ungdomsforbund snart ikke have et eneste rigtigt medlem tilbage. Falske medlemmer, døde eller levende, omdøbte katte og hunde, enhver form for navn der kunne stå i et medlemskartotek, var én ting. Det handlede om statslige tilskud: jo flere registrerede medlemsnavne, des flere penge. Men hvis der ingen levende medlemmer var tilbage, hvordan ville deres kongresser så tage sig ud i medierne? Hvem skulle så stå og vifte med de røde faner på landsdækkende tv?

Det samme med solidaritetsbevægelsen. FNL-grupperne var stemplet som kommunister, så dem kunne man ikke støtte. I stedet opbyggede sosserne i al hast en statsstøttet modbevægelse, som de kaldte Svensk Vietnamkomité, indsatte nogle betroede veteraner som (naturligvis!) demokratisk valgt ledelse for derefter at føre sig frem under den uforpligtende parole "Fred i Vietnam"

og opfordre “parterne” til at indlede fredsforhandlinger. Samtidig med at regeringen pudsede sikkerhedspolitiet på FNL’erne og “tog afstand fra enhver form for vold og kommunisme”.

Socialdemokraternes taktik var forståelig. Men ikke deres ideologi.

Og hvad skulle der gøres ved det hele, som Lenin allerede i 1905 havde spurgt sig selv? Hvordan imødegå disse sosser, som på én gang gik ind for fred i Vietnam og for USA’s kamp mod kommunismen?

Man burde gøre noget. Man burde altid netop *gøre* noget, for snakke kunne enhver.

Eric var ikke i tvivl om, at han selv burde gøre mere. Han burde være i Paris, han burde have været i Båstad, og han burde have været med til forhandlingerne mellem DFFG og Stockholms politi med henblik på at stoppe de voldelige sammenstød mellem politi og demonstranter.

Men det var han ikke. Han sad hjemme og skrev. Og nu sad han i en pølsebod med to fedtglinsende wienerpølser og et læs bløde pomfritter foran sig. Uden ketchup ganske vist, fransk-mænd foretrak sennep til pommes frites, om end bedre sennep end den svenske.

Det var ikke at udrette det store.

Som advokat kunne han udrette lidt mere. Altså var hovedopgaven lige nu at få taget den eksamen.

Det var hans undskyldning. Undskyldningen savnede ikke logik, borgerlig reformistisk logik. En advokat var en stærkere kammerat i kampen end en jurastuderende i Socialistiske Jurister. Det var stadig logik. Og måske udtryk for manglende kampgejst og mod?

Socialistiske jurister var der ikke mange af. Matematikken var enkel. På det juridiske fakultet ved Stockholms Universitet var der her i det Herrens år 1968 lige præcis 25 socialistiske studerende blandt de lige præcis 2500 indskrevne, svarende til – stadig lige præcis – én procent.

For at komme ind på jurastudiet skulle man have et middel-



mådigt G, bestået, men heller ikke mere, i snit til studentereksamen. På studiet var man derfor omgivet af en hærskaare af borgerlige dumrianer. Var der blevet holdt en politisk afstemning, ville det konservative Högerpartiet have fået over halvfems procent af stemmerne.

Det eneste lyspunkt ved de medstuderende på fakultetet var borgerskabets studiner, der ofte havde været holdt i kort snor under opvæksten og her i det nyvundne, frie liv som studerende eksploderede i lystige udfoldelser i tidens frie sexliv. Så snart de havde fået p-piller, forvandlede de fuldstændig. Det var afgjort en fordel at læse jura, hvis man kunne få sig selv til at gå i seng med højrefløjspiger med plisseret nederdel og strømpebukser i fantasifulde mønstre. Det var der en del socialistiske jurister, der godt kunne.

Men det var fortid. Nu var der dømt cølibat. Alt skulle være skrevet færdig og skrivebordet ryddet til midsommer, hvor han skulle rejse til Palæstina.

Wienerpølserne var sat til livs, og næsten alle pomfritterne. Hundred meter henne på Sveavägen ventede skrivebordet med den grønne skrivemaskine af mærket Halda og mindst hundred uskrevne A4-sider.

\*\*\*

Henning brugte det danske ord *kæreste*, når han talte om sin Mette i København. Det var fint nok, for der var ikke et lige så godt ord på svensk. Men han havde ikke ligefrem behovet at forklare ordet, det var jo det samme på norsk.

Men det tænkte han tydeligvis ikke over. Eller rettere sagt, han kunne selvfølgelig ikke norsk, for han var jo ikke kommet ind i familien, før han var tre-fire år gammel, og hans halvsøster og adoptivmor Johanne havde nok aldrig haft anledning til at tale norsk hjemme på Kungsholmen.

Men det var en petitesse. Nok så mærkeligt var det, at han havde bestilt bord på Riche, en af Stockholms luksusrestauran-

ter, hvor der var slippetvang, hvad han nærmest fornøjet gjorde opmærksom på, da han ringede og inviterede. I politisk henseende skulle de altså spise middag i samme sociale miljø som på det juridiske fakultet, idel ædel højrefløj.

Eric kunne ikke få sig selv til at protestere. Bliver man inviteret af en, man ikke kan takke nej til, er det lidt for uhøfligt at anlægge synspunkter på valget af restaurant. Og selvom slipsene havde hængt urørt i garderoben i flere år, havde han jo alt det nødvendige udstyr derinde, de omhyggeligt børstede jakker, smokingen i dens dragtpose, rækken af velholdte og pudsede sko. "En gentleman passer på sin garderobe." Også en fattig gentleman, som til daglig går i træsko og cowboybukser og er langhåret.

Der sad de nu over for hinanden ved et vinduesbord i slips og blazer; jakkesæt en hverdagsaften om sommeren ville have været "slightly overdressed", som Henning udtrykte det, typisk middelklasse. Det føltes som at være til maskerade, og det virkede, som om Hennings hensigt med forklædningen netop var, at de skulle kunne sidde midt mellem de vulgære højreorienterede uden at vække mindste mistanke.

De havde bestilt østers, selvom det var lidt sent på sæsonen, hummersuppe og oksefilet charlemagne. Valget af vin overlod værten gerne til sin franske gæst, spøjte Henning, uden at det lød helt som en spøg.

Udenfor på Birger Jarlsgatan et par meter fra dem var det, som om der sad et FNL-mærke på hver tiende, der gik forbi i aften-solen.

Eric håbede, at han ikke blev genkendt af en tilfældigt forbipasserende kammerat, og det kunne åbenbart ses på ham.

"Du skal ikke være nervøs for, at nogen ser dig," sagde Henning og hævdede champagneglasset. "Ingen kender dig her og nu, vi er totalt usandsynlige i sammenhængen og maskerede. Desuden reflekterer ruden sollyset, vi kan se dem, men de kan ikke se os. Skål for vores genforening!"

De skålede.

“Nu er det din tur til at fortælle det, jeg ikke ved,” sagde Eric. “Jeg husker dig kun som fætter Henning ved børnebordet juleaften, når vi sad i vores mørkeblå fløjlsjakker med butterfly, der var spændt om halsen med en elastik. At tante Johanne var din og Eilerts mor, tog jeg som en selvfølge. Og vi kaldte hinanden ‘fætter’. At der aldrig var en far med i billedet, tror jeg nok uden at huske det klart, at de voksne lidt vagt forklarede med ‘krigen’. Men nu, *summa summarum*: Hvordan gik det egentlig til?”

“Hvordan vi blev fætre og sommervenner og familie lige indtil dit bissetrick med blodtudene?”

“Ja, men kør nu ikke frem med det igen, vi var enige om at lade det ligge. Det er din tur til at fortælle alt det, de voksne ikke fortalte os som børn. Fyr løs!”

“*Right*. Grandonkel Lauritz, som han blev kaldt i familien, arbejdede jo som ingeniør, da Sandöbroen skulle genopføres. Han lejede et værelse af min mor i Lunde ...”

Længere kom han ikke. Hummersuppen blev serveret, der skulle smages på vinen, og man indleder ikke en samtale, lige efter at suppen er kommet på bordet. De spiste så længe, som situationen krævede, inden Henning kunne fortsætte. Derefter fortalte han kortfattet usentimentalt, sådan som man kunne forvente af en reserveofficer i ingeniørtropperne.

Britta Karlsson, hans mor, var vel egentlig, hvad man på hjemegnens sprog ville have kaldt “en gæv kvinde”. Men da hendes lejer, diplomingeniør Lauritzen, flyttede ind i den lille rønne i Lunde, som hendes far havde bygget med sine egne hænder, havde hun to problemer. Et akut og et permanent.

Hun havde været enlig mor siden teenagealderen og var derfor, i overensstemmelse med egnens moralopfattelse, forblevet ugift. I Ådalen var man enten kommunist eller hellig, det vil sige medlem af en frimenighed. At de hellige betragtede hende som en hore, kunne ikke undre. Men kommunisterne var ikke meget bedre; det var måske bare den måde, man forholdt sig på i det røde Ådalen. Det var hendes permanente problem.